

Konrad Józef Wilczyński¹
Wójcini mego dzieciństwa 1934-1939. Skoła

Aby coś pisać ło nasej skłole, cownijma siy w casie do dziewiyntnastegło wieku, kiedy to taki wcale we Wójcinie jesce nie było, bo kto miał ło to zadbać? Przeciy bôł to łokres zabłoru rosyjskiyğło, a im nie zoleżało na tym, zeby ludzi ucyć cytać i pisać po pòlsku. Im wiyncy krzizyków było na papierze, tym dlô nich lepi.

Ale płod kłônec dziewiyntnastegło wieku zjawił siy we Wójcinie, nikômu nie znany, gruby, niskiyğło wzrostu pan Włodzimierz Szewczuk, syn Polki i Rosjanina. Bôł to cłowiek bardzo mândry, inteligyntny i prawegło charakteru, kłóry łod sameğło płocôntku zdobył sobie wielgij uznaniy còłki wsi i włásnie łôn wywar duży wpływ na zachłowanij tutejszych ludzi. Łôn piyrse widziół płotrzeby naucynio ludzi cytać i pisać w jynzyku łojcystym. Na piyrse nauczanie cytanio i pisanio zwoływoł chyntnych, kłórzy siy nie wstydziyli przichłodzić do starej sopy strażacki na dugij zimłowe wieclory.

Za sprawóm pana Szewczuka płodjynto decyzjy wybudowanio skoły ze skłodek ludności wsi. Wykupiôno plac pod budowy za kłósciołym i tam wybudowano budynek skłólony, łoddany do uzytku w roku 1894, w kłórym młozno było pomieścić trzi łoddziały. Z racji tegło, ze budynek bôł pomalowany na biało – mówiyło siy ło białej skłole. Tak płowstało piyrse, prawdziwe nauczaniy nasych łojców w ło kresach zimłowych, bo latym nie było na to casu – cza było dzieciom gynsi paś. [...]

Zimłowe nauczaniy nie zadowołało nauczyciyla i kierownika skoły w jednej łosobie. Dônzól do wprowadzynio normalnej, całorocnej skoły, a to wiônzało siy ze zwiynksyniym ilości klas i wynkseğło napływu dzieci. Takiymu zadaniu biało skoła ni mógła sprostać i cza było myśleć ło dodatkłowym pomiescyniu.

Wieś płostanowiyla wykupić budynek stłojôncy na przeciw kłóscioło łod Żyda przezwiskiy „Dioboł”. W budynku tym prowadziół

¹ Konrad Józef Wilczyński (ur. 1928), syn Konstantego Wilczyńskiego (1880-1930) z Chróścina i Witosławy Pawyzy (ur. 1900) z Wójcina. Mieszkał w Wójcinie w latach 1934-1939. Po wojnie wyjechał do Australii. Swoje wspomnienia, dedykowane córce Aldonie, spisał w Sydney w 1993 roku, posługując się wójcińską gwarą. Litera „ó” ma oznaczać gwarową głoskę zbliżoną do o lub u.

kacmy. Łod casu tegło pło stanowiyńio budynek tyn przibroł nazwy nowej szkoły, a biolo została automatycznie staróm, ale swegó kłoloru nigdy nie zmiyniła. [...]

Jo zech zacôn chłodzić do piyrsego łoddziału w starej, biotej skłole w roku 1935, po skłóncyniu siydmiu lot. W tym casie do roku 1936, kierownikim szkoły bół jesce pan Szewczuk, płodpiyrająncy siy maćkiym, zakłóncónym wyrzyźbiónym kłopytkiym. „Maćkiym tym całe pokłolynia ucniów naucól cytać i pisać”. I mnie tys jesce zdónzól roz poprowadzać w ulubiónym przez siy „kiyrocie” na ganku szkoły. Płolygało to na tym, ze lewóm rynkóm trzimoł „łobuza” za lewóm rynky, a prawóm „proł” współmnianym maćkiym pło rzici. [...]

Były to jesce casy w skłole, kiedy uwozano, ze do ucnia nojlepi „przemówi” posek, linijka, rzymiń wiónzany na pynki, klyncyniy płód ścianóm i kłozu. A jesce przeciy była gómka, kłóróm naucyciyl cióńgnól pło skróni płód włos. Ło jak to bolało... Chłopoki byli strzizóni maszinkóm na tzw. kłolano, zaś jak trochy włosy łodrosły, tys było niedobrze, bo wtyncos było cióńgniynicy za icki². [...]

Pan Włodzimierz Szewczuk w roku 1936 zachłorowól i w kłórymś miesiõncu ustõmpiól z kierownictwa szkoły na rzec pana Zamorskiego, bardzo dobrego i zdolnegło naucyciyla. Pan Zamorski kierownikim bół krótko, bo wyjechał z Wójcina. Pan Szewczuk ze swłoji chłoroby jus siy nie wypigł³ i umar w 1937 roku. Wieś pogrónzyla siy w wielgi żałobie i zgłotowała mu piykny płogrzyb z udziałym cołki wsi i wielu żałobników z łokłolicnych parafii, ze swłojymi proboscami na cele. Ło tym cłowieku współmino siy we wsi do dzisiej, a nojlepsym tegło przikładym jes zachłowano pamiyńc dziatwy skłolnej, dbajõncej ło jygo grób.

Po panu Zamorskim kierownictwo szkoły łobjõn dobrodusny pan Józef Ziemiński i z tom fõnkcyjóm rozstoł siy w Wójcinie, idõnc na włojny. Znaloz siy biydny w grõnie łoficerów Katynia i stamtõnd jus nie wróciól⁴. Jygo żõna Janina Ziemińska ucyła mnie miyndzy innymi

² Icki – pejsy. Przyp. K. J. W.

³ Wypigł – wyzdrowiał. Przyp. K. J. W.

⁴ „We wspomnieniach sprzed pięćdziesięciu lat widzę kol. Józka Ziemińskiego – zdrowego, wysokiego, młodego człowieka, zawsze uśmiechniętego, kochającego męża mojej seminaryjnej koleżanki Janiny, życzliwego kolegę, sumiennego nauczyciela, gorącego patriotę. Od 1943 roku, gdy odkryte zostały groby w Katyniu, widzę w wyobraźni zmaltretowanego żołnierza, ma spętane z tyłu ręce, może knebel w ustach, prowadzi go przemocą dwóch zbrodniarzy do mogilnego dołu, trzeci strzela mu z rewolweru w potylicę. Jakie były wówczas jego myśli? Cześć

śpiywu i bardzo lubiała, jak zech śpiywoł cieniuśkim głosikiym. Ni mogła łodżałowac, ze ni młoze mi płostawic szóstki – ino piynć. Bardzo zech siy tegło chwołynio wstydziól.

Pamiyntejma tys, ze w tych latach bół w Wójcinie dugoletni, bardzo sanowany naucyciyl, pan Gładała. Wymiyniy jesce pana Kosa, cinykiygło, bardzo wysokiygło i prostegło cłowieka, jak świyca który miyskoł – jeśli mnie pamiynć nie zawłodzi – u Kmiecicki.

W świadomości i pamiynci dziecka naucyciyl utrwaloł siy pło przez swłój stosónek do ucnia, wymłogów naucanio i wyglôndym łosobistym. Pamiyntôm, jak piyrsy roz przisła nos ucyc młodziuchno naucyciylka, pani Chmielewska⁵. Ubrano była w niebiesko-błynkitnôm sukinyky, a tak nôm siy podobała – pewno nojbarzi mnie – była tako delikatno dô nos, ze my na ji lekcjach zawse byli grzecni. To bół przykład, ze wcale nie cza było wrzesceć i dzieci łoc, zeby w klasie było cicho. [...]

ci, kolego! oby pamięć twoja i twoich współbohaterów żyła wiecznie. Maria Rojek (z domu Chmielewska), do 1939 roku nauczycielka w Wójcinie i w Jeziorku”. Wpis w kronice szkoły w Wójcinie z 1989 roku.

⁵ „Młodziucha nauczycielka, pani Chmielewska” to oczywiście Maria Rojek, współautorka niniejszej książki.